

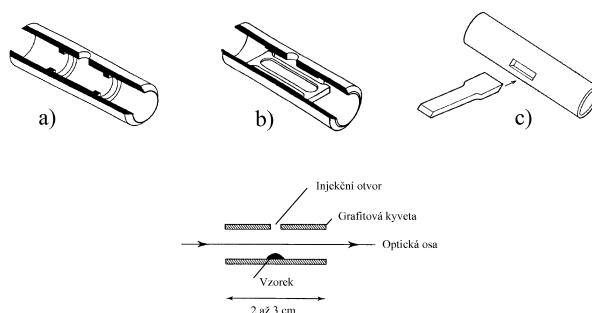
Elektrotermická atomizace v AAS

Teorie:

Atomová absorpční spektrometrie (**AAS**) je optická metoda využívající měření absorpce elektromagnetického záření volnými atomy prvků.

Funkce přístroje pro atomovou absorpční spektrometrii je následující: ze zdroje primárního záření (nejčastěji výbojka s dutou katodou) vystupuje záření jednotlivých emisních čar prvku. Prochází absorpčním prostředím, kde volné atomy prvku absorbují určité vlnové délky dopadajícího záření. Monochromátor pak izoluje vybranou čáru a v detekčním systému je detegováno zeslabení toku původního záření. Citlivost stanovení může být zvýšena a detekční limit může být snížen použitím buď bezelektrodových výbojek nebo výbojek s vysokou zář.

K absorpci primárního záření vzorkem dochází v tzv. atomizátoru. Je to systém, který je schopen dostatečně účinně převést stanovované prvky z roztoku vzorku do plynného atomárního stavu. Atomizaci je možné provádět v plameni, elektrotermicky nebo v křemenných atomizátorech. Při elektrotermické atomizaci (**ETA**) se dávkuje velmi malé množství vzorku (10-40 μ l) do speciální miniaturní odporově vyhřívané kyvety. Hlavní výhodou bezplamenových atomizátorů je fakt, že se celé nadávkované množství vzorku podílí na absorpci primárního záření; dosáhneme tedy mnohem vyšší okamžitou koncentraci volných atomů v plynné fázi ve velmi malém objemu atomizátoru. Vzorek můžeme dávkovat a) na stěnu kyvety, b) na platformu, c) na sondu. Na obr. 1 je vyobrazen řez grafitovou kyvetou, kyvetou s platformou a kyvetou se sondou.

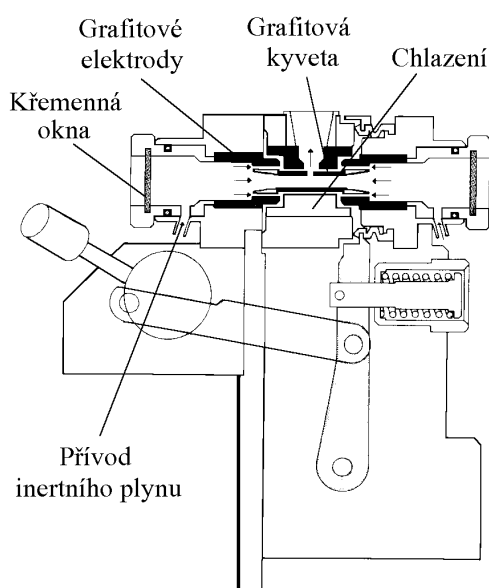

Obr. 1 Grafitová kyveta

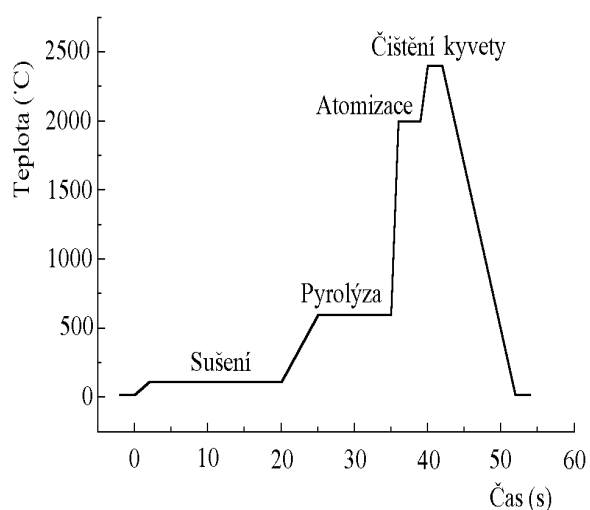
a) standardní, **b)** s vloženou platformou, **c)** se sondou

K atomizaci nadávkovaného vzorku dochází postupným ohřevem kyvety průchodem elektrického proudu (kyveta se chová jako elektrický odpor). Grafitová kyveta je umístěna ve speciální hlavici elektrotermického atomizátoru, která ji udržuje v optické dráze atomového absorpčního spektrometru.

Elektrotermický ohřev kyvety probíhá v atmosféře velmi čistého argonu, aby se zabránilo přístupu kyslíku ze vzduchu k rozžhavenému grafitu a volným atomům analytu. Na obr. 2 je zobrazeno uložení kyvety v hlavici elektrotermického atomizátoru a jeho důležité části.

Obr. 2 Hlavice elektrotermického atomizátoru

Obr. 3 Teplotní program

Vzorek je do kyvety dávkován buď pomocí mikrodávkače, nebo dnes již standardně programovatelným dávkovačem, který je příslušenstvím elektrotermického atomizátoru. Po nadávkování vzorku je teplota kyvety zvyšována v několika krocích, podle teplotního programu (obr. 3). Teplotní program pro stanovení daného prvku v dané matrici vzorku je individuální a musí být vždy pro daný přístroj optimalizován.

Úkol:

Zjistěte optimální teplotní program pro stanovení mědi metodou ETA-AAS. Ověřte vliv paladia jako modifikátoru matrice.

Přístroje a pomůcky:

Atomový absorpční spektrometr Varian AA-300A s grafitovou kyvetou GTA-96,

napájecí zdroj pro výbojky s vysokou září firmy Photron Austrálie, výbojka s vysokou září téže firmy.

Chemikálie: Zásobní roztok Cu^{2+} o koncentraci 1000 ppm, 5% roztok NaCl, roztok Pd^{2+} o koncentraci 1000 ppm

- Postup:**
1. Nalezení optimalní teploty atomizace
  2. Nalezení optimální teploty pyrolýzy
  3. Vliv rychlosti nárůstu teploty na atomizační teplotu
  4. Vliv průtoku argonu při atomizaci
  5. Kalibrační křivka z plochy píku a z výšky píku
  6. Vliv modifikátoru matrice

Pro měření použijte grafitové kyvety označené jako (Partitioned Graphite Tubes). Instalaci grafitové kyvety provede pedagogický dozor pokročilého praktika. Vedení praktika vás také seznámí s ovládáním AAS spektrometru. Pro vlastní práci můžete použít předem nastavené základní parametry měření (uložené v adresáři pod číslem 32 (**Cu praktika**)). Při optimalizaci teplotního programu budete pracovat v modu přerušného automatického běhu (**Automatic run paused**). Pro provedení bodů č. 1 - 4 postupu dávkujete do kyvety vždy objem 25 μl standardu č. 5 (25 ppb).

1. Připravte si ze zásobního roztoku mědi o koncentraci 1000 ppm pracovní roztok o koncentraci 25 ppb (100 ml) v prostředí 1% HNO_3 ; zároveň si připravte 1% roztok HNO_3 (100 ml) jako srovnávací roztok (blank). Při proměřování křivky atomizace nastavte teplotu pyrolýzy na 800 $^{\circ}\text{C}$ a teplotu atomizace měřte v rozsahu 1000 – 2500 $^{\circ}\text{C}$ s krokem 100 $^{\circ}\text{C}$. Během měření si zapisujte hodnoty výšek atomizačního píku mědi a sledujte jeho tvar a polohu.

2. Při proměřování křivky pyrolýzy nastavte teplotu atomizace na 2300 $^{\circ}\text{C}$ a teplotu pyrolýzy měřte v rozsahu 200 – 1500 $^{\circ}\text{C}$ s krokem 100 $^{\circ}\text{C}$. Během měření si zapisujte hodnoty výšek atomizačního píku mědi a sledujte jeho tvar a polohu.

3. Při proměřování vlivu rychlosti nárůstu teploty na atomizační teplotu měřte rychlost nárůstu v rozmezí 150 $^{\circ}\text{C}/\text{s}$ – 1875 $^{\circ}\text{C}/\text{s}$. Těmto hodnotám nárůstu odpovídá nastavení času v 7. kroku teplotního programu: 10 s - 0,8 s. V tomto intervalu proměřte asi 8 hodnot. Během měření si zapisujte hodnoty výšek atomizačního píku mědi a sledujte jeho tvar.

Polohu píku vzhledem k počátku atomizační izotermy odečtete vždy pomocí grafického kursoru (**graphics cursor**).

4. Při sledování vlivu průtoku argonu během atomizace měřte jeho průtok v rozmezí 0,0 - 3,0 l/min. V tomto intervalu proměřte asi 9 hodnot. Během měření opět sledujte výšku a tvar atomizačního píku.

5. Po nalezení optimálního teplotního programu pro stanovení mědi proměřte kalibrační křivku v intervalu 0 - 25 ppb jednak z odečetů výšek atomizačních píků a jednak z odečetů ploch atomizačních píků. Porovnejte směrnice obou získaných kalibračních přímek.

6. Pro simulaci vlivu matrice si připravte standardní roztok Cu^{2+} o koncentraci 25 ppb v prostředí 1% HNO_3 a v 1% roztoku NaCl. Nejdříve proměřte takto připravený standard za těchto podmínek: teplota atomizace 2300 °C, teplota pyrolýzy 800 °C, doba nárůstu na atomizační teplotu 1,1 s a porovnejte hodnotu výšky píku takto připraveného standardu s výškou píku standardu připraveného bez NaCl. Zároveň také sledujte velikost píku odpovídajícího absorpci pozadí (kontinua). Poté proměřte standard za těchto podmínek: teplota atomizace 2300 °C, teplota pyrolýzy 1300 °C, doba nárůstu na atomizační teplotu 1,1 s. Opět sledujte výšku píku standardu i pozadí. Nakonec proměřte standard za předchozích podmínek, ale s přidavkem 5 : 1 modifikátoru (roztok paladia). Opět srovnajte výšku tohoto atomizačního píku se standardem bez NaCl.

Úkoly:

1 + 2. Vyneste graficky závislost výšky píku na teplotě atomizace a teplotě pyrolýzy - křivku atomizace a pyrolýzy.

3. Vyneste graficky závislost výšky píku na rychlosti nárůstu na atomizační teplotu. Vyneste graficky závislost polohy atomizačního píku vůči počátku atomizační izotermy na rychlosti nárůstu na atomizační teplotu.

4. Vyneste graficky závislost výšky atomizačního píku na průtoku argonu grafitovou kyvetou.

5. Vyneste graficky obě kalibrační křivky. Všechny získané závislosti komentujte.

6. Zhodnoťte a vysvětlete vliv modifikátoru matrice.

Poděkování:

Děkujeme agentuře FRVŠ (projekt 275/2006) za poskytnutí finančních prostředků na zakoupení kompletu zdroje s výbojkami s vysokou září firmy Photron.